

Formandens beretning for 2023-24

Indledning

På godt og ondt er digital sikkerhed og databeskyttelse rykket frem på øverste hylde blandt temaerne på den **samfundspolitiske dagsorden**. Det er godt, fordi vi fra Rådets side gennem de sidste 12 år har arbejdet for **styrke opmærksomheden** og prioriteringen på feltet. Og langt fra godt – både fordi **de digitale udfordringer står i kø**, og fordi den samlede digitale infrastruktur er blevet en kamp-arena i den spændte geopolitiske situation.

Rådet for Digital Sikkerheds **vision** om et trygt og frit digitalt samfund er fortsat et relevant pejlemærke for Rådets indsats og for det digitale Danmark.

Tryghed handler om, at vores børn kan forblive børn i det digitale miljø og ikke skal udsættes for manipulation og grænseoverskridende eller forrående indhold. Tryghed handler også om, at nærmest alle voksne har oplevet at blive eksponeret for digital svindel, og selvom kun et mindre antal danskere har mistet store summer og følsomme personoplysninger, så er problemet langt fra løst. Endelig handler tryghed om, at vores forsyninger, vores dialog med det offentlige og vores kunderelation til private virksomheder – store som små - er blevet digital. Vores samlede digitale infrastruktur skal meget gerne virke hele tiden uden bøvl. Det kan vi ikke tage for givet.

Frihed handler om menneskerettigheder og demokrati. En vigtig nøgle til et frit demokratisk samfund er, at vi som mennesker er herre i vores eget hus. Vi skal som medborgere kunne deltage og tage ansvar med afsæt i vores individuelle integritet og kompetence. Vores personlige data er vores egne, ikke til andres benyttelse efter deres forgodtbefindende. Det kræver et stadigt fokus på at værne om vores digitale rettigheder – vores ret til privatliv og retten til beskyttelse af de persondata, vi nødvendigvis må dele for at deltage i samfundslivet.

En lige så vigtig brik er, at **den demokratiske samtale** fungerer respektfuldt - både i forhold til, hvordan vi ytrer os overfor hinanden og i forhold til respekten for viden og fakta. Heller ikke det kan vi tage givet i det digitale miljø. Voldsomme og krænkende ytringer på sociale medier skaber stor opmærksomhed og styrke på den måde tech-forretningen. Det samme gør sig gældende med **spredningen af udokumenterede, overdrevne og til tider løgnagtige påstande** i den demokratiske debat, som i de senere år får benzin fra fremmede magters påvirkningskampagner, desinformation og såkaldt 'kognitiv' krigsførelse mod Vestens demokratier.

Vi er kort sagt **langt fra at være i mål** med Rådets vision om et trygt og frit digitalt samfund. Omvendt og langt mere positivt er vi nået til det punkt, hvor politikere, virksomheder, myndigheder, forskere og ngo'er trækker på samme hammel. Vi har som samfund forladt den naive teknologibegejstring, og over en bred kam anerkendes de digitale udfordringer og der arbejdes på at imødegå dem.

Rådets medlemskreds har gennem mange år haft øje på bolden, og som råd står vi i den gode, men også ansvarsfulde situation, at der bliver **lyttet** til vores bidrag til løsningerne.

En række nedslag i det seneste års aktiviteter er værd at trække frem. Tematisk har Rådets arbejde navnlig haft følgende fokus:

- Cybersikkerhed – Ny EU-lovgivning og indsats i forhold til SMV'erne
- Privatliv og databeskyttelse i ansættelsesforhold
- Ugennemsigtig indsamling af persondata
- Indsats mod digital svindel
- Kunstig intelligens – Ny EU-lovgivning og AI-perspektiverne i dansk kontekst
- Misinformation – Et indsatsområde under udvikling

Cybersikkerhed

23-24 sæsonen blev indledt med formandens og Rådets publicering af en mapping, hvor de kommende EU-krav til cybersikkerhed i store infrastrukturelle virksomheder i henhold til **NIS2-direktivet mappes i forhold til ISO-standarderne** om it-sikkerhed (27001/02). Tanken var at give virksomhederne et redskab til at forberede sig til den nye NIS2-lovgivning med det mål at forenkle og systematisere compliancekravene og styrke cybersikkerhedsberedskabet i Danmark.

I oktober 2023 gav Rådet udtryk for sin **bekymring i forhold til, at man fra myndighedernes side når i mål med danske implementering af NIS2**. Rådet savnede klarhed over, hvilke danske virksomheder, der omfattes, og hvordan det danske regelsæt bliver indrettet. Vi pegede især på risikoen for et spredt ministeransvar og på risikoen for usammenhængende lovgivning for virksomheder, der opererer inden for flere sektorer.

Rådet deltog i udarbejdelsen og lanceringen af **Forsvarets Efterretningstjenestes vejledning om sikker brug af IoT-enheder** (november 2023). Udviklingen inden for digital teknologi har i de senere år resulteret i en markant vækst på området, da internetforbundne enheder har oplagte fordele for private og virksomheder. Samtidig indebærer de en væsentlig og øget risiko for cyberangreb.

Rådet deltog også i priskomiteen for **årets CISO**, som blev kåret under **cybersikkerhedsmåned** i oktober 2023. Årets CISO havde et stærkt kandidatfelt, der alle har arbejdet ihærdigt på at udbrede forståelsen for, at cybersikkerhed ikke kan parkeres i it-afdelingen, men kræver deltagelse af alle medarbejdere og ledelsens aktive involvering. Den årlige CISO-hæder er imidlertid også et udtryk for det store behov for at **styrke kompetenceudviklingen og rekrutteringen til sikkerhedsarbejdet** i offentlige og private virksomheder.

Mens NIS2-lovgivningen først og fremmest har fokus på de ca. 12-1300 store danske, infrastrukturelle virksomheder, har kravene stor betydning for alle danske virksomheder. Alle virksomheder er digitalt forbundne, og de små og mellemstore virksomheder (SMV'erne) skal ikke bare være mere sikre – de skal også på mange stræk leve op til de nye krav for at kunne levere ydelser til de større. Derfor udgav Rådet efter et godt forarbejde i **Rådets faggruppe om cybersikkerhed og NIS2 - en ny vejledning målrettet SMV'erne** (februar 2024). Vejledningen rummer konkrete råd, som er direkte at gå til for de enkelte virksomheder. Samtidig giver den et hurtigt og kvalitetstjekket overblik over de mange specialiserede råd og vejledninger fra myndigheder og brancheorganisationer mv., der kan understøtte arbejdet med at højne den digitale sikkerhed. Vejledningen opdateres i øjeblikket med henblik på styrke beredskabet på udvalgte områder.

Privatliv og databeskyttelse

Arbejdsgivernes **digitale overvågning af medarbejdere** er blevet stadigt mere omfattende fx i relation til tids- og resultatstyring, virksomhedens sikkerhed, datadreven innovation samt ikke mindst den mere eller mindre ugenomsigtige dataindsamling, der finder sted i de mange applikationer, der anvendes på arbejdspladsen.

På den baggrund deltog Rådet sammen med gode kræfter i planlægningen af årets danske **Internet Governance Forum** i december 2023 med en session om de ansattes ret til privatliv på arbejdspladsen.

Endvidere har Rådet her i juni 2024 publiceret et **overblik og perspektiv på overvågning på arbejdspladsen** problemstillingen med stor tak til forarbejdet i **Rådets faggrupper om persondatabeskyttelse og digital overvågning**. Arbejdet referer til aktuelle holdningsundersøgelser og anbefalinger, gennemgår lovgivningen og de seneste domsafgørelser og beskriver forskellige 'overvågningssituationer', der er typiske for konteksten.

I perspektivdelen understreger Rådet det store **behov for øget dialog og gennemsigtighed på tværs af ledelse og medarbejdere**. Dialog er nøglen til at udvikle tilliden mellem medarbejdere og ledelse i en tid, hvor datadreven virksomhedsudvikling og kunstig intelligens finder vej til de danske arbejdspladser. Rådet hæfter sig også ved det store behov for kompetenceudvikling. Ansvarlig anvendelse af medarbejderdata bør ansues som et kompetencefelt på linje med virksomhedernes andre fagkompetencer, der løbende skal udvikles. Tilsvarende skal ledelsesværktøjskassen have bedre værktøjer i takt med den øgede anvendelse af digital teknologi.

Ugenomsigtig indsamling af persondata

I det tidlige forår 2024 var den såkaldte **chromebooksag** forbi adskillige skriveborde i kommunerne og ministerkontorerne efter Datatilsynets afgørelse i forhold til anvendelse af Google Workspace i folkeskolen. Datatilsynets afgørelse siger kort, at der ikke er hjemmel til videregivelse af personoplysninger til Google til alle de formål, der videregives til i dag. Datatilsynet anerkender på den ene side, at der i dag sker en væsentlig højere grad af dataindsamling for, at systemerne overhovedet kan fungere. På den anden side har man hverken haft det fornødne fokus på databeskyttelsesreglerne eller hensynet til borgerne.

Chromebooksagen var også forbi Rådets skrivebord. I et åbent brev til de relevante ministre pegede Rådet på, at den offentlige sektor ikke bør operere i grumset farvand, når den anvender 3. partstjenester, der indsamler identificerbare persondata. **Det bør være fuldstændig klart, at borgernes data anvendes til formål, der relevant i forhold til den pågældende forvaltningsaktivitet.** I modsat fald risikerer vi, at både det generelle tillidsniveau i samfundet og tilliden til offentlige it-systemer svækkes. I brevet pegede Rådet også på **mulige tekniske løsninger**, som man kan arbejde videre med for at understøtte anvendelsen af cloudløsninger i den offentlige sektor.

Digital svindel

I november 2023 offentliggjorde en bredt sammensat ekspertgruppe med Rådets deltagelse **syv anbefalinger til at beskytte danskerne og styrke samfundets indsats mod den voksende digitale svindel**. Anbefalingerne var navnlig målrettet myndighedernes indsats og det offentlige-private samarbejde, som er helt afgørende for at dæmme op for cyberkriminalitet. Rådets formand udtalte, at "den udbredte digitale

svindel rammer ikke kun den enkelte, men underminerer den generelle og helt nødvendige tillid i samfundet som helhed. **Rådet for Digital Sikkerhed lægger derfor stor vægt på, at vi får styrket den flerstrengede indsats på området."**

Rådet deltog også aktivt i den **konkrete indsats målrettet borgerne**. I foråret 2024 havde dagspressen et stort fokus på såvel digital svindel mod den enkelte som uretmæssig anvendelse af kendte personer i falske annoncer. Rådets **5 gode råd til at spotte svindel** blev publiceret på TV2.dk, og vi satte fokus på, at med udviklingen af kunstig intelligens bliver det både sværere at afdække falske annoncer og gå efter bagmændene. Efter Rådets opfattelse er det **en opgave for myndighederne at håndhæve og skærpe forpligtelsen i forhold til de tjenester, der medvirker til at sprede annoncerne**.

Kunstig intelligens

EU-beslutningstagerne har i marts 2024 endelig vedtaget **AI Act**. AI-forordningen ventes offentliggjort snarest, men vil dog først være fuldt implementeret om 24-30 måneder afhængigt af hvilke risikokategorier, der er på tale. Efter Rådets opfattelse kan vi i Danmark og Europa kvittere EU-samarbejdet for en **fremsynet lovgivning, der med sin risikobetonede tilgang har skabt et godt fundament for udviklingen af AI-løsninger, som fremmer innovation med ansvarlighed og respekten for menneskerettigheder i centrum**.

Fra Rådets side har vi i foråret 2024 gennemført en **medlemsundersøgelse om forventningerne på AI-området** på baggrund af et stort forarbejde i **Rådets faggruppe om kunstig intelligens**. Undersøgelsen har fokus på udviklingen i den private og offentlige sektor samt ikke mindst potentielle udfordringer i forhold til det generelle trusselsbillede, cybersikkerheden og databeskyttelsen. Med en svarprocent omkring 50%, ser Rådet frem til, at undersøgelsen kan sætte vigtige pejlemærker for det fortsatte fokus på AI-udviklingen i offentligt og privat regi, herunder de risici, der kan opstå i kølvandet på AI-anvendelsen.

Misinformation

Rådet faggruppe om sikkerhed og demokrati har i perioden haft flere drøftelser om problemstillingen i forhold til misinformation. Gruppen har navnlig haft fokus på borgernes modstandskraft og evne til af afkode fx falske nyheder og konspirationsteorier, de digitale mediers adfærdsteknologier, der kan befordre et ensidigt og måske ureflekteret medieforbrug samt ikke mindst de kræfter og fremmede stater, der aktivt anvender digital teknologi til at skabe polarisering, mistillid, konflikt og destabilisering i vores demokratiske digitale miljø. Faggruppen deler kort sagt den opfattelse, at **misinformation er rykket helt frem på cyberforsvarsagendaen, og er en udfordring for Danmark og de europæiske lande på linje med de direkte former for cyberangreb**.

Gruppens drøftelser har indtil videre afstedkommet, at Rådet i maj 2024 meldte sig ind under fanerne hos **det danske faktatjekbureau TjekDet**. TjekDet er en non-profit forening, som blev etableret i 2020. Rådets sekretariatschef fortsætter som Rådets repræsentant i bestyrelsen. I forbindelse med den formelle indmeldelse udtalte Rådets formand, at **"det er afgørende vigtigt, at vi styrker nyhedsformidlingen på nettet og sociale medier gennem faktatjek og kritisk journalistik**. Det er lige så vigtigt, at TjekDet bidrager til oplysning og undervisning om metoderne til at skabe og sprede misinformation".

Den kommende bestyrelsesperiode

Der er ingen tvivl om, at ovenstående temaer vil have Rådets store opmærksomhed i 2024-25, ikke mindst fordi udfordringerne langt fra er forsvundet. Som Rådet skrev i en kronik i Børsen i marts 2024 om de centrale digitale udfordringer, **skal vi ikke tabe pusten på digitaliseringen af Danmark, men vi skal trække vejret dybt.**

I den kommende periode er det formandskabets ønske, at Rådet bliver endnu skarpere på de temaer, som vi vil arbejde på i faggrupperne og i bestyrelsen. **Vi bør derfor overveje at nedlægge nogle af arbejdsgrupperne, og hvordan vi kan tilrettelægge arbejdet bedre. Det er i den forbindelse også ønsket, at der bliver plads til flere fysiske møder med oplæg, diskussion og workshops.**

Vi skal kort sagt give os selv **bedre mulighed for at gå i dybden og undersøge udfordringerne og deres mulige løsninger for på den måde at medvirke til at kvalificere debatten** om Danmarks digitale udvikling. Det skal ske ved, at vi styrker faggrupperne og via en øget dialog med medlemmerne, ved deltagelse i arbejdsgrupper hos myndighederne og via medlemsundersøgelser, som forhåbentlig kan udbredes til en større kreds i samarbejde med andre.

Omvendt er der dog ingen tvivl om, at vi her ved udløbet af 2023-24 perioden kan se tilbage på et år, hvor Rådet har været i berøring med de vigtigste digitale problemstillinger, som Danmark og Europa står overfor. Set fra formandskabets udkigspost har Rådet bidraget konstruktivt til at belyse og sætte retning for det videre arbejde med at skabe trygge og frie digitale samfund.